

Sygn. akt III Ca 990/15

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący-Sędzia: SO Lucyna Morys – Magiera

Sędziowie: SO Anna Hajda

SO Marcin Rak (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 27 stycznia 2016 roku w Gliwicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku M. N.

przy udziale D. H. i Gminy R.

o przyznanie wynagrodzenia kuratorowi

na skutek apelacji uczestniczki postępowania Gminy R.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 30 marca 2015 roku, sygn. akt IV RNs 1431/14

postanawia:

oddalić apelację.

SSO Marcin Rak SSO Lucyna Morys – Magiera SSO Anna Hajda

Sygn. akt III Ca 990/15

UZASADNIENIE

M. N. wniósł o przyznanie wynagrodzenia z tytułu pełnienia funkcji kuratora dla częściowo ubezwłasnowolnionej D. H. w kwocie po 350 zł miesięcznie począwszy od maja 2014 roku. Na uzasadnienie podał, że pełni funkcję kuratora na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku. W związku z tym podejmuje liczne czynności, a to załatwia z ubezwłasnowolnioną formalności w instytucjach samorządowych, w toczących się sprawach o wykroczenia, odwiedza ją w miejscu zamieszkania i szpitalu, dokonuje kontroli jej zachowania i stosowania się do zaleceń lekarza psychiatry.

Wezwana do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania Gmina R. domagała się oddalenia wniosku. Zarzuciła, że zgodnie z art. 179§1 k.r.o. w sytuacji gdy osoba, dla której ustanowiono kuratora nie posiada dochodów i majątku pozwalającego na pokrycie wynagrodzenia kuratora, wynagrodzenie to powinien pokryć ten, kto zażądał ustanowienia kuratora. Wobec tego wynagrodzenie powinno być pokryte ze środków ubezwłasnowolnionej lub ze środków podmiotu, który wniósł o ustanowienie kuratora. Nadto zarzuciła, że żądane przez kuratora wynagrodzenie jest wygórowane zważywszy na nakład jego pracy.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy przyznał kuratorowi za pełnienie funkcji kuratora dla ubezwłasnowolnionej częściowo D. H., wynagrodzenie po 350 złotych miesięcznie za okres od 10 czerwca 2014 roku do 31 grudnia 2015 roku, płatne ze środków publicznych Gminy R..

Orzeczenie to zapadło po ustaleniu, że postanowieniem z dnia 19 maja 2014 roku, sygn. akt IV RNs 1465/13 Sąd Rejonowy w Rybniku ustanowił kuratelę dla częściowo ubezwłasnowolnionej D. H. i funkcję kuratora powierzył M. N.. Postępowanie co do sprawowanej kurateli toczy się pod sygnaturą akt IV Op 65/11. Według Sądu Rejonowego kuratela należy do trudnych, z uwagi na dynamiczny proces chorobowy ubezwłasnowolnionej. Wnioskodawca uczestniczy w postępowaniach sądowych z udziałem ubezwłasnowolnionej, w szczególności w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, postępowaniu dotyczącym umieszczenia w domu pomocy społecznej oraz postępowaniu o zmianę ubezwłasnowolnienia na całkowite. Kurator utrzymuje regularny osobisty kontakt z podopieczną oraz niemalże codzienny kontakt z jej matką, która zawiadamia kuratora o każdej sprawie i każdym incydencie z udziałem D. H.. Ubezwłasnowolniona bywa bowiem agresywna i wulgarna wobec matki, o czym ta z obawy informuje kuratora. Oprócz tych czynności kurator załatwiał z podopieczną formalności związane z wyrobieniem dowodu osobistego, reprezentuje ją w postępowaniach o wykroczenia. W ramach sprawowanej kurateli kurator kontaktuje się z lekarzem w celu ustalenia stanu zdrowia podopiecznej i czy stosuje ona leczenie farmakologiczne. Kurator utrzymuje też kontakt z placówką gdzie prowadzone są zajęcia dla osób chorych psychicznie do której uczęszcza podopieczna. Czynności te kurator wykonuje w ramach urlopu z zakładu pracy. Kurator jest osobą obcą dla D. H..

Sąd Rejonowy ustalił nadto, że D. H. utrzymuje się z renty rodzinnej w kwocie 1.245 złotych, która w całości przeznaczana jest na bieżące utrzymanie, to jest utrzymanie mieszkania, zajęcia we wskazanej placówce, zakup wyżywienia, odzieży, środków czystości i leków.

Uwzględniając te ustalenia faktyczne Sąd Rejonowy powołał pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego dnia 28 marca 2014 roku, III CZP 6/14, OSNC 2015/1/5 zgodnie z którym, w razie braku podstaw do pokrycia wynagrodzenia kuratora osoby częściowo ubezwłasnowolnionej na podstawie art. 179 § 1 k.r.o. wynagrodzenie to jest pokrywane ze środków publicznych na podstawie przepisów o pomocy społecznej (art. 162§ 3 w związku z art. 178 § 2 k.r.o i art. 53 a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r.,oz. 182 ze zm. – dalej jako ustawa o pomocy społecznej). Cytując regulacje art. 162 k.r.o. i art. 179 k.r.o. oraz wywody zawarte w uzasadnieniu wskazanej uchwały wywiódł, że w art. 179 k.r.o. uregulowana została jedynie podstawa przyznania wynagrodzenia kuratorowi na jego wniosek, źródła pokrycia go (§ 1) oraz przypadki odmowy przyznania wynagrodzenia (§ 2). Zakres regulacji art. 162 k.r.o. jest szerszy, ponieważ poza podstawą przyznania wynagrodzenia na wniosek opiekuna i sposobu przyznawania go (§ 1) oraz przypadkami odmowy przyznania wynagrodzenia (§ 2), określa wyczerpująco źródła, z których wynagrodzenie się pokrywa. Z porównania obu regulacji wynika, że art. 179 k.r.o. nie obejmuje kwestii pokrycia wynagrodzenia, w sytuacji braku takiej możliwości z majątku osoby poddanej kurateli lub z majątku wnoszącego o ustanowienie kuratora. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że nieuregulowanie tej materii było celowym zamierzeniem ustawodawcy, skoro utrzymana została zasada odpłatności wynagrodzenia za sprawowanie funkcji kuratora. Nie też zatem uzasadnionym twierdzenie, że wynagrodzenie ze środków pomocy społecznej nie należy się także kuratorowi, skoro uprawnienie takie ma opiekun. Wykładnia art. 178§2 k.r.o. nakazuje stosować do kurateli odpowiednio przepisy o opiece, ponieważ przepisy o kurateli nie regulują problematyki wynagrodzenia kuratora ustanowionego z urzędu, istnieje podobieństwo obu tych instytucji, a zamiarem ustawodawcy było objęcie regułą z art. 162§3 k.r.o. (dotyczącą przyznawania wynagrodzenia ze środków publicznych) także przypadku kurateli, w sytuacji braku podstaw do wypłacenia wynagrodzenia z majątku osoby objętej kuratelą lub wnioskującej o jej ustanowienie.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że przepisy ustawy o pomocy społecznej odnoszą się do obowiązku gminy wypłacania wynagrodzenia za sprawowanie opieki (art. 18 ust. 1 pkt 3) jako zleconego jej zadania z zakresu administracji rządowej, art. 36 pkt 1h zalicza wynagrodzenie opiekuna do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, a art. 53a określa wysokość i zasady wypłaty wynagrodzenia za sprawowanie opieki. Przepisy te posługują się pojęciem opieki

i opiekuna, ponieważ stanowią wykonanie regulacji art. 162§3 k.r.o. Ustawa o pomocy społecznej nie ustanawia prawa do wynagrodzenia opiekuna (kuratora), bo zostało to uregulowane w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Jej przepisy służą wykonaniu określonego w art. 162§3 k.r.o. prawa, zostały dostosowane ustawą zmieniającą do tego przepisu. Podstawą ustalenia czy kuratorowi osoby ubezwłasnowolnionej częściowo przysługuje takie uprawnienie jest art. 162§3 k.r.o. w zw. z art. 178 § 2 k.r.o., nie zaś przepisy ustawy o pomocy społecznej. Po uprawomocnieniu się postanowienia sądu w przedmiocie przyznania wynagrodzenia, rolą gminy jest jedynie zarządzanie dokonania wypłaty. Artykuł 53a ust. 1 zdanie pierwsze u.p.s. stanowi wprost, że wynagrodzenie wypłaca się w wysokości ustalonej przez sąd. Wynagrodzenie to obliczone w stosunku miesięcznym nie może przekraczać 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za okres poprzedzający dzień przyznania wynagrodzenia. Zgodnie natomiast z art. 18 ust. 1 pkt 9 u.p.s. wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, realizowanych przez gminę. Nie uzasadnia to jednak udziału Skarbu Państwa w postępowaniu w przedmiocie przyznania kuratorowi wynagrodzenia, ponieważ o interesie gminy nie przesądza źródło finansowania, a jej działanie podyktowane jest w istocie chronieniem interesu Skarbu Państwa. Jego celem jest wykonanie postanowienia sądu ze środków, które przekazane zostały gminie do dyspozycji.

Odnosząc te założenia do okoliczności rozpoznawanej sprawy Sąd Rejonowy ocenił, że kurator sumiennie wywiązuje się ze swych obowiązków, odwiedza podopieczną, utrzymuje kontakt z członkami jej rodziny ze względu na chorobę D. H., podejmuje czynności w postępowaniach sądowych i administracyjnych, utrzymuje kontakt z instytucjami do których podopieczna uczęszcza ze uwagi schorzenie. Przyznanie wynagrodzenia kuratorowi jest zatem zgodne zasadami współżycia społecznego. Ustaloną kwotę Sąd Rejonowy ocenił jako adekwatną do wykonanej pracy i do trudnego charakteru sprawowanej kurateli. Sąd Rejonowy zaznaczył, że od przyznanego wynagrodzenia kurator zobowiązany będzie także odprowadzić stosowny podatek, co wpłynie na ostateczną kwotę wynagrodzenia.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z Komunikatem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 17 lutego 2015 roku w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w styczniu 2015 roku (Dziennik Urzędowy GUS, poz. 7), przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w styczniu 2015 roku wynosiło 3.942,35 zł. Kwota wynagrodzenia mieści się zatem w granicach wyznaczonych przez art. 53a ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Przyznanie kuratorowi wynagrodzenia ze środków publicznych Gminy R. w kwocie 350 zł w okresie od 10 czerwca 2014 roku (od daty uprawomocnienia się postanowienia o ustanowieniu kuratora) do 31 grudnia 2015 roku uzasadnione jest sytuacją materialno – bytową D. H. i jej usprawiedliwionymi kosztami utrzymania.

Apelację od tego postanowienia wniosła uczestniczka postępowania Gmina R. zarzucając Sądowi Rejonowemu naruszenie:

- art. 53a ustawy z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że ma on zastosowanie do kuratora dla osoby częściowo ubezwłasnowolnionej, podczas gdy art. 36 pkt 1 h tej ustawy nie przewiduje wypłacenia wynagrodzenia ze środków publicznych wynagrodzenia dla kuratora osoby niepełnosprawnej,
- art. 21 ust 1 pkt 79a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 roku, poz. 361 ze zm), poprzez pominięcie, że wynagrodzenie za sprawowanie opieki przyznane na podstawie art. 162 k.r.o. jest wolne od podatku dochodowego,
- art. 195 k.p.c. poprzez zaniechanie zawiadomienia o toczącym się postępowaniu podmiotu, który zażądał ustanowienia kuratora dla częściowo ubezwłasnowolnionej D. H..

Formułując te wnioski domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia i oddalenia wniosku kuratora, ewentualnie uchylenia postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Ustalenia Sądu Rejonowego dotyczące okoliczności sprawowania przez M. N. kurateli nad ubezwłasnowolnioną częściowo D. H. nie były kwestionowane w apelacji. Z tych też względów ustalenia te Sąd Okręgowy uznał za własne bez potrzeby ich powielania. Zaznaczenia wymaga, że czynienie ustaleń faktycznych następuje na podstawie przepisów prawa procesowego. Sąd odwoławczy jest natomiast związany zarzutami prawa procesowego przedstawionymi w apelacji, czego konsekwencją jest to, że co do zasady, poza wypadkami dotyczącymi nieważności postępowania, bez podniesienia w apelacji odpowiedniego zarzutu, sąd drugiej instancji nie bada naruszeń prawa procesowego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2015 roku, V CSK 550/14, Lex 1771404).

Odnosząc się do zarzutów apelacji wskazać trzeba, że M. N. został ustanowiony kuratorem dla częściowo ubezwłasnowolnionej D. H. w wyniku czynności podejmowanych z urzędu przez sąd opiekuńczy. Wszak zgodnie z art. 162§2 k.c., dla osoby ubezwłasnowolnionej ustanawia się kuratelę, a czynności w tym zakresie – jak wynika z art. 178§1 k.r.o. oraz art. 570 k.p.c. – nie są uzależnione od wniosku i następują z urzędu.

Nie mógł być więc uznany za trafny zarzut naruszenia art. 195 k.p.c. poprzez brak zawiadomienia o toczącym się postępowaniu podmiotu, który żądał ustanowienia kuratora. Zaznaczyć nadto trzeba, że sprawa rozpoznawana była na podstawie przepisów o postępowaniu nieprocesowym, zatem art. 195 k.p.c. nie mógł mieć w jej toku zastosowania. Apelującej chodziło zapewne o art. 510§2 k.p.c. ale i ten przepis nie został naruszony przez Sąd Rejonowy wobec braku podstaw do wzywania do udziału w sprawie innych podmiotów, niż uczestniczące w niej w dacie wydania kwestionowanego rozstrzygnięcia.

Dalej istotnym było, że możliwość i powinność zastosowania art. 53a ustawy o pomocy społecznej w sytuacji wypłaty wynagrodzenia kuratora dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo przesądzona została w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2014 roku, III CZP 6/14, OSNC 2015/1/5. Sąd Rejonowy obszernie zacytował motywację jaka legła u podstaw jej wydania. Sąd Okręgowy w pełni podziela tą argumentację, bez potrzeby ponownego przytaczania. Wyartykułować jedynie można to, że zasadniczą podstawą ustalenia przez sąd czy kuratorowi osoby ubezwłasnowolnionej częściowo przysługuje uprawnienie do żądania wynagrodzenia jest art. 162§3 k.r.o. w zw. z art. 178§2 k.r.o., nie zaś przepisy ustawy o pomocy społecznej. Wykładnia art. 178§2 k.r.o. nakazuje stosować do kurateli odpowiednio przepisy o opiece, ponieważ przepisy o kurateli nie regulują problematyki wynagrodzenia kuratora ustanowionego z urzędu, istnieje podobieństwo obu tych instytucji, a zamiarem ustawodawcy było objęcie regulą z art. 162§3 k.r.o. także przypadku kurateli, w sytuacji braku podstaw do wypłacenia wynagrodzenia z majątku osoby objętej kuratelą lub wnioskującej o jej ustanowienie.

Zatem o zasadzie przyznania wynagrodzenia kuratora dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, sąd orzeka na podstawie przepisów k.r.o., zważając aby jego wysokość nie przekraczała kwoty określonej w art. 53a ust 1 ustawy o pomocy społecznej.

W konsekwencji chybnym był zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 53 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej przez Sąd Rejonowy zwłaszcza, że wysokość przyznanego wynagrodzenia nie przekraczała maksymalnej wartości wskazanej w tym przepisie, to jest 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za okres poprzedzający dzień przyznania wynagrodzenia.

Prawidłowo wskazał i ocenił Sąd pierwszej instancji okoliczności świadczące o braku podstaw do pokrywania wynagrodzenia kuratora z majątku i dochodów D. H.. Trafnie wskazał na pracochłonność kurateli i jej trudny charakter. Okoliczności te nie były zresztą kwestionowane w apelacji.

Wobec tego uprawnionym było ustalenie wynagrodzenia na poziomie 350 złotych miesięcznie w okresie wskazanym w zaskarżonym postanowieniu i przyznanie go ze Gminy R., a to na podstawie art. 162 § 3 w związku z art. 178 § 2 k.r.o. i art. 53a ustawy o pomocy społecznej.

Kwestia opodatkowania przyznanej należności podatkiem dochodowym od osób fizycznych pozostawała w istocie poza zakresem rozstrzygnięcia. Przedmiotem postępowania było bowiem jedynie ustalenie wynagrodzenia za wykonywane przez kuratora czynności a ewentualne obowiązki fiskalne nie powinny wpływać na ocenę jego wysokości.

Z tych też względów Sąd Okręgowy oddalił apelację jako bezzasadną, a to na podstawie art. 385 k.p.c.

SSO Marcin Rak SSO Lucyna Morys - Magiera SSO Anna Hajda